

23. Cooperative: Financing and Taxation // Cooperative Information Department of Agriculture, the Internal Revenue Service, the U.S. – Report 1, Section 9. – July 1995. – URL: <http://www.uwcc.wisc.edu/pdf/coop%20financing%20and%20taxation.pdf>.

24. *Frederick D.* Income tax treatment of cooperatives [Електронний ресурс] / Edition D. Frederick // Cooperative Information, Program Leader Law, Policy & Governance/. – Report 44, Part I, April 2005. – URL: <http://www.rurdev.usda.gov/rbs/pub/cir441.pdf>.

25. Information for Farmers: State and Local Sales and Use Tax // www.revenue.state.pa.us, Pennsylvania Department of Revenue, REV-1729 AS (11-06), Revised November 2006. – URL: http://www.dmv.state.pa.us/pdotforms/fact_sheets/revenue%20tax%20info%20for%20farmers

26. *Krywan T.* Opodatkowanie spółdzielniach zajmujących się produkcją rolną / T. Krywan // ABC a Wolters Kluwer business/. – URL: <http://www.podatki.abc.com.pl/czytaj/-/artykul/opodatkowanie-przychodow-z-tytulu-czlonkostwa-w-rolniczych-spoldzielniach-produkcyjnych-oraz-innych-spoldzielniach-zajmujacych-sie-produkcja-rolna>.

27. *Sanders B.* Cooperative taxation [Електронний ресурс] / B. Sanders, K. Duft // Washington State University & U.S. Department of agriculture cooperating, Research Associate, Department of Agricultural Economics, WSU, Pullman. – URL: <http://www.agribusiness-mgmt.wsu.edu/ExtensionNewsletters/coop/CoopTax.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 26.02.2014 р.

*

УДК 631.1:336.77

*А.М. БІЛОЧЕНКО, кандидат економічних наук,
начальник відділу аграрної статистики
Міністерство аграрної політики та продовольства України*

Удосконалення організаційно-економічного механізму фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства України

Постановка проблеми. На сьогодні основними стратегічними напрямками діяльності вітчизняного аграрного сектору є гарантування продовольчої безпеки України, забезпечення розвитку ринків сільськогосподарської продукції, нарощування експортного потенціалу АПК, розвиток сільських територій. Водночас ефективне виконання складних завдань, які стоять перед галуззю, неможливе без належного фінансово-кредитного забезпечення цього сектору держави, окремих регіонів і сільськогосподарських товаровиробників.

За сучасних умов господарювання більшість вітчизняних сільськогосподарських підприємств, відчуваючи гостру потребу в обігових коштах, не можуть повною мірою скористатися фінансово-кредитними ресурсами, наявними на ринку. Адже, з одного боку, зазначені суб'єкти господарювання

вже мають суттєві обсяги дебіторської та кредиторської заборгованості, характеризуються збитковістю та слабкою фінансовою стійкістю. З іншого боку, фінансово-кредитні установи з різних причин не забезпечують вітчизняних аграріїв дешевими кредитними ресурсами. Крім того, низький рівень рентабельності в окремих підгалузях АПК, вплив факторів сезонності та низьких темпів окупності витрат, недостатній рівень розвитку фінансової інфраструктури зумовили особливості формування та функціонування організаційно-економічного механізму фінансово-кредитного забезпечення в сільському господарстві. Таким чином, вирішення зазначених проблем має важливе теоретичне та практичне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання організації фінансово-кредитного забезпечення вітчизняних аграрних підприємств відображено у працях таких вітчизняних дослідників, як В.М. Алексійчук, В.Г. Андрійчук, І. Бланк [1],

© А.М. Білоченко, 2014

А.Г. Борщ, О.Д. Василик [3], Л.В. Дейнеко, М.Я. Дем'яненко, М.Ф. Кропивко, П.А. Лайко, В.С. Лобас, Ю.О. Лупенко [4], М.Й. Малік, О.В. Олійник, Б.Й. Пасхавер, Д.В. Полозенко, П.Т. Саблук, В.П. Ситник, О.М. Шпичак та ін.

Найбільш важливі проблеми фінансування та кредитування підприємств у ринковій економіці, в тому числі аграрних і переробних підприємств відображено в роботах іноземних учених, таких як Ю. Брігхем [2], А. Рутковський [7], А. Берлі, Г. Мінз, С. Овсіак [6] та ін.

У наукових розробках дослідників опрацьовано систему нормативно-правового забезпечення, управління, оподаткування, формування належної фінансової інфраструктури, необхідної для фінансово-кредитного забезпечення аграрних підприємств тощо. Разом із тим переважна більшість учених не вивчає у комплексі економічні, організаційні, господарські, фінансові й інші аспекти фінансового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання.

Мета статті – аналіз сучасного стану розвитку організаційно-економічного механізму фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства України та розробка пропозицій щодо його вдосконалення.

Виклад основних результатів дослідження. Проведене дослідження засвідчує, що в економічній літературі та на практиці поняття «фінансово-кредитний (фінансовий) механізм» використовується досить широко, а єдиної думки щодо його визначення та складових елементів не досягнуто.

О.Д. Василик вважає, що фінансовий механізм можна визначити як комплекс спеціально розроблених і законодавчо закріплених у державі форм і методів створення та використання фінансових ресурсів для забезпечення економічного розвитку та соціальних потреб громадян [3]. На нашу думку, наведене визначення доцільно дещо доповнити з урахуванням сучасних умов. Зокрема, під фінансово-кредитним (фінансовим) механізмом слід розуміти складовий елемент господарського механізму, що є сукупністю форм і методів створення та використання фондів фінансових ресурсів з метою забез-

печення потреб державних структур, господарських суб'єктів і населення.

Складовими фінансового механізму доцільно, насамперед, вважати фінансове забезпечення, фінансове регулювання, а також систему фінансових індикаторів і фінансових інструментів, що дають змогу оцінити зазначений вплив.

За нинішніх умов господарювання фінансове забезпечення аграрних підприємств може здійснюватися у таких формах: кредитування, самофінансування, акціонерний капітал, бюджетне фінансування на безповоротній основі за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів (застосовується дедалі менше).

Класичною й найважливішою формою фінансового забезпечення традиційно залишається кредитування. Так, за інформацією Міністерства аграрної політики та продовольства України, станом на 25.04.2014 року 1066 підприємств агропромислового комплексу залучили кредити загальним обсягом понад 4 млрд грн, що на рівні відповідної дати 2013 року (4 млрд грн). У тому числі близько 2,7 млрд грн – це короткострокові кредити, 994,5 млн грн – середньострокові та 409,7 млн грн – довгострокові.

Процентні ставки, під які залучаються кредити у 2014 році, в середньому по Україні становлять у національній валюті 22–25% річних.

За статистичними даними Національного банку України, станом на 01.03.2014 року кредити, надані підприємствам агропромислового комплексу, становили 95 млрд гривень. Частка прострочених кредитів, залучених в агропромисловий сектор економіки, була лише 7,1%.

Разом із тим депозити в банках підприємств АПК становили 33 млрд грн (16,7% від загального обсягу депозитів), із них сільськогосподарські підприємства – 22,8 млрд грн (69,2% від загального обсягу по АПК).

Водночас обсяги бюджетного фінансування галузі постійно скорочуються. Причому, ця тенденція спостерігається не лише на рівні державного бюджету, але й на рівні місцевих бюджетів. Так, за даними Мінагрополітики України, на 2014 рік було передбачено фінансову підтримку розвитку під-

приємств АПК за рахунок коштів місцевих бюджетів в обсязі 177,7 млн грн. А за I квартал поточного року фактично профінансовано з місцевого бюджету лише 33,8 млн грн, або 19% до потреби.

Враховуючи викладене, сільськогосподарським підприємствам слід приділити більшу увагу застосуванню альтернативних джерел фінансування – насамперед, механізм самофінансування та збільшення акціонерного капіталу (у випадку корпорацій). Зокрема, використання переваг корпорацій для залучення довгострокових фінансових ресурсів шляхом емісії цінних паперів може мати особливе значення саме для агропромислового виробництва, підприємства якого внаслідок сезонності потребують значних обсягів інвестицій у визначений період часу. Тим більше, що в агропромисловому виробництві України вже створено вагомий корпоративний сектор, який має можливість залучати фінансові ресурси як через вітчизняний, так і через іноземні фондові ринки.

Висновки. Удосконалення організаційно-економічного механізму фінансово-кредитного забезпечення має охоплювати такі основні складові: визначення потреби підприємства у фінансових ресурсах, забезпечення оптимальної структури фінансових ресурсів, мінімізації витрат на залучення фінансово-кредитних ресурсів, забезпечення платоспроможності та прибутковості підприємств, управління їх інвестиційною привабливістю, нарощування капіталу та зростання вартості аграрних підприємств.

Крім того, у зв'язку з обмеженням можливостей бюджетного фінансування галузі, найближчим часом буде збережено тенденцію щодо надання державної підтримки саме на поворотній основі. За оцінками Мінагрополітики України, впровадження програм підтримки на поворотній основі дасть змогу вже через три роки повністю відмовитися від фінансування програм в агросектор із загального фонду держбюджету за рахунок акумульованих коштів.

Список використаних джерел

1. *Бланк И.* Финансовый менеджмент: учебный курс / И. Бланк. – К.: Ника-Центр, 1999. – 528 с.
2. *Бригхэм Ю.Ф.* Энциклопедия финансового менеджмента: Сокр. пер. с англ. / ред. колл. А.М. Емельянов, В. В. Воронов, В. И. Кушлин и др. / Ю.Ф. Бригхэм. – 5-е изд. – М.: РАГС: ОАО “Изд-во “Экономика”, 1998. – 824 с.
3. *Василик О.Д.* Теорія фінансів: підручник / Василик О.Д. – К.: НІОС. – 2000. – 416 с.
4. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К.: ННЦ “ІАЕ”, 2012. – 182 с.
5. *Norgaard O.* Economic Institution and Democratic Reform: A Comparative Analysis of Post-Communist Countries. — L., 2000.
6. *Owsiak S.* Finanse publiczne. Teoria i praktyka / S. Owsiak. — Warszawa: WNPWN, 2001. — 562 s.
7. *Rutkowski A.* Zarządzanie finansami /A. Rutkowski. – Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2003.
8. *Finanse / Red. nauk. J. Zarzecki.* — Białystok: WSE, 2000. — Т. 1,2.

Стаття надійшла до редакції 22.04.2014 р.

* * *